

Levéltári Szemle 2025/2. szám

A folyóirat 2025. évi 2. számának vezető írása a Levéltári Szakfelügyelet éves beszámolója. A Vizuális források sorozat részeként olvashatunk a családi fényképgyűjtemények levéltári kezeléséről (Nagy Ágnes), és ugyancsak korábban megkezdett témát egészít ki Bodor Gergely írása az egészségügyi iratok vármegyei levéltárakban történő gyűjtésére vonatkozóan. Iratgyarapodásról ad hírt a Habsburg Ottó Alapítvány gyűjteményéről írt beszámoló (Dékány Szilveszter, Gaálné Barcs Eszter, Suslik Ádám). Két levéltáros interjú (Láczay Magdolnával és Héjjas Pállal), egy levéltár-pedagógiai workshop tapasztalatai (Lengyel Eszter); a Kilátó rovat tartalmaként pedig a zentai Történelmi Levéltár elmúlt 10 évének szakmai kapcsolatai és eredményei tárulnak elénk (ifj. Fodor István). Az Állambiztonsági Szolgálatok Történelmi Levéltára online adatbázisáról (LIR) Havasi-Mészáros Dániel írt részletes és közérthető szakmai ismertetést. A lapszám recenziókat, az Év Levéltári Kiadványa és Kiállítása díj beszámolóját, valamint válogatást tartalmaz a levéltári élet híreiből.

Nagy Ágnes: Családi fényképgyűjtemények levéltári kezelése

A magániratok koncepciózus begyűjtésének 2000-ben történt megindítása óta tízezres nagyságrendben kerültek Budapest Főváros Levéltára állományába fotóanyagok. Ezek – elsősorban állományvédelmi szempontú – felmérése 2020 óta folyamatosan zajlik. Az elvégzett munka egyben lehetővé teszi azt is, hogy a levéltárosok kidolgozzák azokat az alapelveket, amelyek az ilyen jellegű levéltári anyagok szakszerű tárolását lehetővé teszik. A felmérés nyomán folyamatosan zajlik az egyes fotótípusok elkülönítése és pontos számuk megállapítása, keletkezési idejük meghatározása. Jelen tanulmány a felmérési munka bemutatásán túl az annak során felhalmozott tanulságokat is ismerteti, valamint felvázolja a fotóállománnyal kapcsolatos távlati terveket.

Bodor Gergely: Egészségügyi intézmények iratainak gyűjtése és levéltári feldolgozása a vármegyei levéltárakban

Az egészségügyi intézmények igen komoly mennyiségű köziratot keletkeztetnek, amelynek maradandó értékű része jelentős forrásbázist képezhetne a kutatók számára. A levéltárak ugyanakkor csak viszonylag kis mennyiségben vettek át és őriznek ilyen jellegű anyagokat. Ennek hátterében nem csupán a raktári helyhiány húzódik meg, hanem az a tény is, hogy a levéltárban dolgozó szakemberek csupán korlátozott szaktudással rendelkeznek az egészségügyi intézményekben folyó munka, s az ennek során készülő dokumentáció tekintetében. Jelen írás hét vármegyei levéltár egészségügyi intézményi iratállományát vetette össze, vizsgálva elsősorban a beszállított iratok keletkeztetőit, az iratok milyenségét, az őrzött iratanyag mennyiségét, annak rendezettségét, s a rendezés legfőbb elveit. Az egyik fő tanulságként a tanulmány megállapítja, az eredményes egészségügy-történelmi kutatásokhoz elengedhetetlen lenne, hogy a levéltárak ne csupán az intézmények működésével kapcsolatos iratokat gyűjtsék, hanem legalábbis mintavételezéssel az egészségügyi dokumentáció egy részét is átvegyék.

Dékány Szilveszter – Gaálné Barcs Eszter – Suslik Ádám: Hagyaték a hagyatékban. A Habsburg Ottó Alapítvány gyarapodása a Heinrich von Degenfeld-gyűjteményel

A Habsburg Ottó Alapítvány 2024-ben vette át az elmúlt esztendőök legnagyobb iratgyarapodását jelentő Gróf Heinrich von Degenfeld-hagyatékot. Heinrich von Degenfeld ifjú korától egészen haláláig a Habsburg család egyik legfőbb bizalmasának számított, s ennek megfelelően hagyatéka jól kiegészíti a Habsburg Ottó Alapítvány anyagát. A mintegy 20 iratfolyóméternyi iratanyag mellett számos fényképpel, valamint tárgyi emlékekkel is gyarapodott a gyűjtemény. A gazdag állomány feldolgozása és digitalizálása folyamatosan zajlik, a munka elkészültét követően várhatóan a teljes anyag szabadon hozzáférhetővé válik majd a kutatók számára.

Havasi-Mészáros Dániel: Levéltári Információs Rendszer – Az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárának új online adatbázisa

A digitális korszak radikálisan átalakította a levéltári kutatásokat, új kihívások és egyúttal új lehetőségek elé állítva az iratörző intézményeket. Az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára (ÁBTL) ennek jegyében hozta létre Levéltári Információs Rendszerét (LIR), amely egy integrált, online elérhető adatbázisként szolgálja mind a nagyközönség, mind a tudományos kutatók igényeit. A nevezett adatbázis egyedisége abban rejlik, hogy kettős hozzáférést biztosít: a publikus információkhoz bárki szabadon hozzáférhet, míg a tudományos kutatók a számukra előre létrehozott profiljukba bejelentkezve érhetik el a védendő adatokat tartalmazó információkat. A tanulmány részletesen bemutatja a rendszer fejlesztésének levéltári, informatikai és jogi vonatkozásait, kitérve az adatvédelem és információbiztonság kérdéseire, valamint a LIR funkcióinak jövőbeli bővítési lehetőségeire. Az ÁBTL e fejlesztése nem csupán a kutatói közösség számára biztosít modernebb és hatékonyabb adatbázist, hanem a levéltárosi szakma számára is tartalmaz innovatív megoldásokat. Emellett az adatbázisban elérhető információk hozzájárulnak az ÁBTL által őrzött források szélesebb körű társadalmi megismeréséhez.